

BEZPEČNOSTNÁ AKADEMIA

VZDELÁVACÍ PROGRAM INŠTITÚTOV STRATPOL A SSPI
V SPOLUPRÁCI S BEZPEČNOSTNÝM CENTROM EURÓPSKE HODNOTY

Po 20 rokoch misia, ktorá mala
zrekonštruovať Afganistan skončila.
Splnila svoje stanovené ciele?

ADAM ČÖRGÖ

Autor:

Adam Čörgó

Editori:

Matúš Jevčák

Marián Maraffko

Michaela Ružičková

Názory a tvrdenia vyjadrené v tomto dokumente nepredstavujú oficiálne stanoviská donorov ani organizátorov Bezpečnostnej Akadémie. Za obsah dokumentu je zodpovedný výlučne jeho autor.

PO 20 ROKOCH MISIA, KTORÁ MALA ZREKONŠTRUOVAŤ AFGANISTAN, SKONČILA. SPLNILA SVOJE STANOVENÉ CIELE?

Adam Čörgö

Abstrakt

Táto esej sa zaoberá skúmaním splnenia stanovených cieľov vojny v Afganistane. Hlavným problémom vojny v Afganistane, ktorý môžeme vidieť, je jasný nesúlad medzi politikou a stratégiou, ktorý viedol k zlyhaniu nielen Spojených štátov amerických, ale celého medzinárodného spoločenstva. . Od prvého momentu sú ciele nejasné a menia sa. V žiadnej zo stratégií nebol definovaný želaný koniec situácie, ani stratégia „výstupu.“ Práca je rozdelená na 3 časti: začiatok, stabilizácia a porážka z pohľadu nekoordinovanosti medzi jej politikou a stratégiou.

Kľúčové slová

Afganistan; Taliban; Spojené štáty americké

ÚVOD

Hlavným problémom vojny v Afganistane, ktorý môžeme vidieť, je jasný nesúlad medzi politikou a stratégiou, ktorý viedol k zlyhaniu nielen Spojených štátov amerických, ale celého medzinárodného spoločenstva. K tejto paralele medzi stratégiou a politikou som prišiel tak, že Západu jasne chýbalo vodcovstvo na globálnej úrovni. Na druhej strane bojoval Taliban, ktorý nikdy nestratil svoj cieľ a zachoval si stratégiu, ktorá sa napokon pre jeho záujmy osvedčila. Na druhej strane malo jasne stanovenú vodcovskú štruktúru, ktorá sa osvedčila byť úspešnou.

V prípade vojny v Afganistane sa politika a stratégia uberali rôznymi cestami. Nikto nepochybuje o jasnej prepojenosti medzi politikou a stratégiou, a tak možno konštatovať, že stratégia umožňuje, aby sa politické ciele stali hmatateľnými. Počas 20-ročného trvania tejto vojny dochádzalo k neustálemu štiepeniu medzi stratégiou a politikou zo strany Západu.

Taktiež stojí za zmienku uvedomenie si, že Afganistan je krajina, ktorá si v jej modernej histórii zažila množstvo ozbrojených konfliktov. Nejde len o 20-ročnú vojnu so Spojenými štátmi americkými. Krajina zápasí s reťazou vojen od 80. rokov 20. storočia. Od sovietskej intervencie v 80. rokoch, ktorá bola mimochodom podporovaná Spojenými štátmi americkými, pokračujúc dlhou občianskou vojnou medzi islamskými gerilami a afganskou komunistickou vládou. Táto občianska vojna trvala až do roku 1996 a skončila víťazstvom Talibanu, ktorý ovládol väčšinu krajiny. 5 rokov po ovládnutí Afganistanu Talibanom sa po 11. septembri opäť ocitol Afganistan vo vojne. Spojené štáty americké obsadili Kábul pri pokuse o zabitie vodcu Talibanu Usámu bin Ladina. Čo vyvolalo začiatok dlhotrvajúcej vojny.¹²

V konečnom dôsledku nedostatok vedenia a nedostatok vôle brániť svoje hodnoty možno považovať za základné príčiny toho, čo si dovoľím nazvať historickým neúspechom. Konflikt v tejto eseji rozoberiem na 3 časti: začiatok, stabilizácia a porážka z pohľadu nekoordinovanosti medzi jej politikou a stratégiou.

ZAČIATOK

Východiskovým bodom tejto vojny je stav šoku, v ktorom sa nachádzalo západné spoločenstvo, najmä ale Spojené štáty americké, po teroristických útokoch na svetové obchodné centrum z 11. septembra 2001. Rozhodnutie zaútočiť nám pomôže pochopiť traumatickú situáciu, v ktorej sa prijalo rozhodnutie bez dôkladnej analýzy situácie.³

Invázia americkej armády do Afganistanu by sa dala presnejšie definovať ako donucovací prostriedok a primeraná reakcia na útoky z 11. septembra. Cieľom tohto donucovacieho prostriedku bolo prinútiť režim Talibanu, aby vydal Usámu bin Ládina ako hlavu útokov z

---

¹ <https://www.sigar.mil/pdf/lessonslearned/SIGAR-21-46-LL.pdf>

² <https://www.npr.org/2021/08/19/1028472005/afghanistan-conflict-timeline>

³ <https://www.georgewebushlibrary.gov/research/topic-guides/global-war-terror>

11. septembra.⁴ Vzhľadom na odmietnutie vydania Afganistanom sa USA rozhodli použiť vojenskú silu v obmedzenej miere, pričom ich operácia mala za cieľ zajatie vodcu Al-Káidy. Politickým cieľom bolo zajatie Usámu bin Ládina a odpoveďou za odmietnutie vydat' ho sa k cieľom pridalo rozloženie režimu Talibanu. **Od prvého momentu sú ciele nejasné a menia sa. V žiadnej zo stratégií nebol definovaný želaný koniec situácie, ani stratégia „výstupu.“**⁵

Veľká časť afganského obyvateľstva prijala americké jednotky ako oslobodenie od zneužívania afganského režimu Talibanom, ktorý si podmanil spoločnosť terorom a ponoril ju do hlbokej zaostalosti, ktorá je v obrovskom kontraste so spoločnosťou, akú mal Afganistan v polovici 20. storočia.

Reakciou medzinárodnej spoločnosti boli požiadavky na vytvorenie dočasnej vlády, ktorá by viedla k obnove Afganistanu. V decembri 2001, ešte predtým, ako padla posledná bašta Talibanu, Kandahár,⁶ boli pod záštitou OSN prijaté Bonnské dohody, ktorých hlavné body boli:

- Vytvorenie dočasnej vlády, ktorá by zahŕňala zástupcov rôznych etnických komunit.
- Vytvorenie Medzinárodných bezpečnostných a pomocných síl (ISAF).
- Zriadenie súdnej komisie a obnova právneho systému.
- Zriadenie stopov pre afganskú armádu (ANA) a pre bezpečnostné zložky, políciu (ANSF).
- Založenie skupiny darcov (za tých 20 rokov spravovala desiatky miliárd dolárov na rekonštrukčných projektoch).⁷

Hamid Karzai bol vymenovaný za dočasného prezidenta a v júni 2002 poveril Loya Jirga vytvorením prechodnej vlády, ktorá trvala do prvých volieb v roku 2004. Nedá sa povedať, že by politika a stratégia boli zosúladené v začiatkoch, ale prvé mesiace medzinárodnej prítomnosti v Afganistane vzbudili nádej na zmenu. Avšak o niekoľko mesiacov neskôr vyhlásenie prezidenta Georgea Busha ml. o globálnej vojne proti terorizmu indikovalo opätovné vzdialenie sa od pôvodnej stratégie, čo sa dá považovať za jednu z chýb. Vo svojom vyhlásení Bush uviedol: „*Naša vojna proti globálnemu terorizmu bude oveľa širšia ako v minulosti. Táto vojna sa bude viesť všade tam, kde sa teroristi schovávajú, pohybujú a pripravujú plány.*“ Vyhlásenie globálnej vojny proti terorizmu je jasným príkladom nedostatočnosti stratégie čeliť novému bezpečnostnému prostrediu. Základ džihádistického terorizmu je zameraný na ochranu islamských hodnôt. Vyhlásením spomínanej vojny sa Bush dopustil vytvorenia stratégie hry s nulovým súčtom, založenej na obrane západných hodnôt, čo má za následok väčšiu radikalizáciu islamu. **Určitým spôsobom môžeme vidieť jasnú paralelu na diškurz studenej vojny, v ktorom sa nahrádzajú ideologické bloky za islam verzus kresťanský Západ.**

⁴ <https://www.cfr.org/timeline/us-war-afghanistan>

⁵ <https://www.fpri.org/article/2020/12/no-exit-the-illusion-of-leaving-afghanistan/>

⁶ https://military-history.fandom.com/wiki/Fall_of_Kandahar

⁷ https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/AF_111205_BonnConference.pdf

V tomto kontexte je napadnutý Irak v apríli 2003 v rámci tej istej misie, Operácie trvalá sloboda (OEF). Táto misia, bez ohľadu na schválenie rezolúcie Radou bezpečnosti OSN, spôsobila odmietnutie veľkou časťou moslimského sveta. V súlade s tým, čo bolo odhalené, bola politika USA vychýlená od stratégie, ignorujúc fakt, že bez stratégie je nemožné dosiahnuť cieľ. Nejasnosť cieľa bola rozhodujúca.

STABILIZÁCIA

Zmenou režimu v Kábule a pádom bašty Talibanu v Kandaháre sa prvotný hlavný cieľ misie považuje za úspešne ukončený a začína sa stabilizácia a rekonštrukcia krajiny podľa Bonnských dohôd. V tomto bode sa stretávame s hlavným problémom medzinárodného vedenia. Na jednej strane máme globálne spoločenstvo na čele s OSN a konferenciou darcov, na strane druhej záujmy Spojených štátov amerických, ktorých ciele sa nezhodujú s cieľmi OSN. Taktiež sa stretávame s koexistenciou dvoch operácií. Na jednej strane operácie United Nations Assistance Mission in Afghanistan pod vedením OSN, na druhej strane misie Operation Enduring Freedom, ktorý bol konceptom Georgea Busha ml. „globálnej vojny proti terorizmu“.⁸

Realita bola taká, že jediná kontrola pod vedením ISAF bola nad hlavným mestom Afganistanu a jeho okoliami. Hnutie Taliban, vedomé si svojej slabosti, zostalo skryté v najodľahlejších oblastiach Spolkového spravovaného kmeňového územia (Federally Administered Tribal Area) v Pakistane.⁹ Nová dočasná vláda pod kontrolou Spojených štátov amerických nemala žiadnu inštitúciu na efektívnu kontrolu jej obyvateľstva a územia, čo malo za následok nevôľu rôznych etnických skupín, pred pašúnskym prvenstvom v Afganistane, ktorý bol vedený prezidentom Karzáim.¹⁰

Nedostatok definovaného a dosiahnuteľného politického cieľa spolu s nedostatočnou medzinárodnou súdržnosťou a absenciou efektívnej vojenskej sily s jedným strategickým cieľom mal za následok sťaženie v postupnom procese rekonštrukcie a stabilizácie Afganistanu. **Medzitým Taliban čakal na správnu chvíľu prevzatia iniciatívy a jediný faktor času hral v ich prospech oproti slabej a ničím nemotivovanej západnej spoločnosti. V politickej rovine chýbal dôvod hlbšieho ponorenia sa do vojny bez jasného a jednoznačného cieľa.** Spoločnosť už prekonala šok, ktorý spôsobili teroristické útoky z 11. septembra 2001 v New Yorku a Pentagonu. Západná spoločnosť strácala svoje „nabudenie“, aj keď následné útoky v Madride a Londýne v rokoch 2004 a 2005 ukazovali, že teroristické útoky zostávajú niečím hmatateľným. Tretí faktor, ktorý zlyhával, bola vôľa vojenskej sféry, ktorá mala v tom čase obmedzené kapacity, bez možnosti úspešne čeliť problému takéhoto rozsahu.

Situácia sa v Afganistane nezlepšovala, vlastne sa po apríli 2003 výrazne zhoršila. Zhoršenie spôsobilo to, že americké ozbrojené sily s príspevom Britov a Austráľčanov napadli Irak, aby

---

⁸ <https://www.sigar.mil/interactive-reports/stabilization/index.html>

⁹ <https://www.dni.gov/nctc/groups/ttp.html>

¹⁰ https://carnegieendowment.org/files/taliban_winning_strategy.pdf

zvrhli režim Saddáma Husajna. K zásahu došlo bez vyslovenia súhlasu Rady bezpečnosti OSN,¹¹ hoci so značným súhlasom krajín v tejto Rade. Táto invázia mala 3 bezprostredné dôsledky pre Afganistan:

1. Rozbitie západného sveta, čo prehĺbilo nedostatok medzinárodnej súdržnosti.
2. Rozptýlenie dostupných vojenských síl, pretože veľká časť z amerického a britského vojenského personálu bola presunutá na operačné miesto v Iraku.
3. Útok proti moslimskému svetu, ktorý prispel k narastajúcej radikalizácii voči Západu.

Opäť sa ukázalo, že jasná politická a strategická jednota musia byť dokonale zosúladené a že politické rozhodnutia sa nemôžu robiť bez povinnej strategickej analýzy, ako tomu bolo v prípade Afganistanu.

Od tejto chvíle nad konfliktom v Afganistane prevzali velenie Spojené štáty a NATO kvôli neschopnosti OSN viesť takto zložitú a komplexnú operáciu. V jasnom nevymedzení si politických a strategických cieľov sa v prostredí, ktoré je od nášho veľmi vzdialené, robilo množstvo chýb, ktoré viedli k tejto situácii. Niektoré z týchto chýb môžeme považovať za zlyhanie medzinárodného spoločenstva, iné zas za reakciu afganského kultúrneho spoločenstva. Medzi prvé patrí určite zámer vyvinúť model spoločnosti, ktorý je nezlučiteľný s afganským ľudom. Taktiež chybou bolo nevytvorenie inštitucionálneho rozvoja, na ktorom by sa dal vybudovať nový afganský štát.

V roku 2004 sa konali prvé prezidentské voľby, ktoré potvrdili vládu dovtedy dočasného prezidenta Hamida Karzaího. Prezidentské voľby prebehli v krajine s kmeňovou spoločnosťou bez akýchkoľvek problémov, bez možnosti zastavenia sčítania hlasov Talibanom. Taliban naďalej existoval v tieni, ale jeho podporovatelia sa zúžili len na úzku skupinu negramotnej populácie, ktorú dokázal zastrašovať. V tomto čase existovali 3 rôzne skupiny, ktoré sa usilovali o získanie moci v krajine:

- **Oficiálna** - Založená na podpore mestského obyvateľstva, ktorá mala veľké ťažkosti so získaním podpory vidieckeho obyvateľstva v krajine, ktorá má väčšinu vidieckeho obyvateľstva.
- **Kmeňová** - Založená na tradičnom vplyve starších ľudí.
- **Režim hnutia Taliban** - Ktorý bol v tom čase síce v tieni, ale nikdy nezmizol.

Inými slovami, politické rozhodnutie Západu definovalo cieľ, ktorý bol nereálny a vôbec sa neprispôbil afganskej realite. Použitá stratégia ignorovala prostredie, v ktorom sa musela realizovať. K vyššie uvedenému faktú je potrebné dodať, že okupačné vojská dlho nebrali do úvahy kultúrne povedomie, čo generovalo rastúce odlúčenie od západného sveta, ktoré bolo vnímané ako niekto, kto sa im snaží nanútiť cudzí vzor správania a presvedčenia. Taktiež tento fakt neumožnil inštitucionálny rozvoj. Tento model neumožnil rozvoj justičného systému taktiež z vyššie uvedených dôvodov.¹²

¹¹ <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RS/RS21405/30>

¹² https://carnegieendowment.org/files/taliban_winning_strategy.pdf

Počas nasledujúcich rokov sa ukázala neschopnosť afganskej vlády rozšíriť svoju kontrolu celého Afganistanu, čo umožnilo Talibanu kontrolovať územie svojím spôsobom. Veľké zlyhanie v inštitucionálnom rozvoji v Afganistane je spojené s reformou bezpečnostného sektora (SSR), ktorá zahŕňala vytvorenie polície a bezpečnostných zložiek (ANSF) a afganskej armády (ANA). Za týmto účelom bol vytvorený systém výcviku jednotiek riadený Výcvikovou misiou NATO (NTM-A), ktorú viedli a financovali najmä USA. **Tieto jednotky vytvorené pod dohľadom síl ISAF, ale najmä pod dohľadom USA, boli úspešné, avšak vytvoril sa v nich pocit absolútnej závislosti, ktorý znižoval ich morálku a vlastnú bojovú schopnosť, čo bolo možné sledovať na konci vojny v Afganistane.**

PORÁŽKA

Žiadne iné slovo sa nedá použiť pri definovaní toho, čo sa stalo v Afganistane. Prvotne to začalo Donaldom Trumpom, ktorý otvoril dialóg s hnutím Taliban a oznámil odchod Spojených štátov z Afganistanu. Prezident Joe Biden však tento odchod zhmotnil.

Rovnováha medzi politikou a stratégiou bola opäť narušená. Rozhodnutie o odchode sa urobilo bez toho, aby bola vopred definovaná konečná politická situácia, a bez toho, aby sa navrhla stratégia odchodu, čo v konečnom dôsledku vytvorilo vákuum, ktoré bez problémov využilo hnutie Taliban, ktoré, ako som už spomínal, nikdy neodišlo, akurát vyčkávalo na svoj čas, ktorý nakoniec prišiel.

Žiaľ, napriek ekonomickému a ľudskému úsiliu sa táto kapitola afganskej histórie končí tisíckami mŕtvych a celý systém, ktorý sa Západ snažil vybudovať, sa zrútil dramatickým spôsobom.

Zodpovednosť za vrátenie Afganistanu do východiskovej pozície spred roku 2001 nenesie len nový prezident Spojených štátov. Ide o spoločné zlyhanie Severoatlantickej aliancie, ktorá nedokázala poskytnúť spôsobilosť pre tento typ konfliktu, dokonca ani nezabezpečila v tomto konflikte potrebnú súdržnosť a jednotu jej členov. Taktiež tento konflikt dopomohol k zníženiu dôveryhodnosti Európskej únie, ktorej jednotná zahraničná politika je jej slabosťou a prekážkou k transformácii na globálnu veľmoc.

Aj napriek vynikajúcej práci armád pôsobiacich v Afganistane a úsiliu o vytvorenie Afganskej národnej armády, konečný výsledok len ukázal neschopnosť efektívne ukončiť reformu bezpečnosti.

DÔSLEDOK

Hoci je politická bilancia negatívna a táto vojna skončila porážkou, pravdou je, že táto vojna mala aj mnoho pozitívnych aspektov. V tomto období sa vďaka prítomnosti a dobrej práci síl ISAF presadzovali ľudské práva, najmä vo vzťahu k úlohe žien v afganskej spoločnosti, a bolo by žiaduce, aby tento fakt tvoril základ pre dnešnú občiansku spoločnosť v Afganistane byť silnejší proti extrémnym

fundamentalistickým posunom Talibanu. Táto vojna prispela k čiastočnej obnove krajiny po desaťročiach nepretržitej vojny, napríklad vybudovaním infraštruktúry. Mimoriadne dôležité v tomto projekte boli provinčné rekonštrukčné tímy (PRT).

Po rýchlej a nezastaviteľnej ofenzíve Talibanu máme niekoľko otázok do budúcnosti. Prvá je, či Taliban bude pokračovať v ceste presadzovania medzinárodného terorizmu, či jeho teokratický režim, ktorý nepochybne zavedie, bude naďalej porušovať systém ľudských práv, alebo naopak, dodrží to, čo bolo dohodnuté na predchádzajúcich rokovaníach. Ďalšia neistota súvisí s úlohou iných mocností, akými sú Rusko alebo Čína, pri kontrole nového režimu v prospech svojich záujmov, čo predstavuje geopolitickú trhlinu v regióne.

Na záver treba položiť otázku, či neúspech v Iraku a teraz v Afganistane poslúži na to, aby sme sa vyhli takémuto druhu intervencie, ktorá nemá jasne definovaný a hodnoverný politický cieľ, a či toto fiasko prispeje k formovaniu strategického myslenia v súlade s komplexným svetom.

